

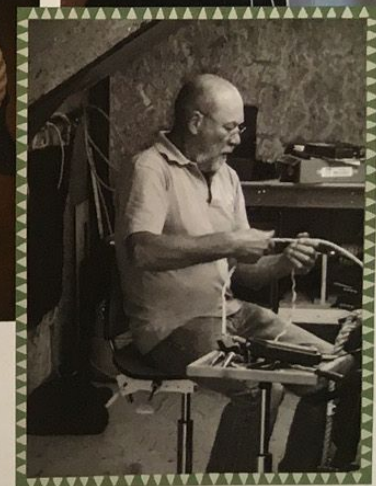
Zeilenmaker
Jelle Koning
heeft wind mee

NIET
MET

*blote
benen*

“Hasto ’m?”, roept de Friese molenaar Gilbert IJsselmuiden vanuit de molenkap naar zeilmaker Jelle Koning. “Yo!”, klinkt het onder aan de wiek. Jelle trekt de hem toegeworpen veiligheidskabel strak en bindt zichzelf vast. Met soepele tred klimt hij over het hekwerk van de wiek naar boven. Klaar om een tijdelijk molenzeil te bevestigen. “Het ouwe zeil neem ik mee naar de werkplaats. Dat kan onder de naaimachine, er zitten wat scheurtjes in.”

De werkplaats van molenzeilmaker Jelle Koning (28) in het Friese dorp Stiens wordt grotendeels bepaald door de tien meter lange tafel. Zijn zus Sanne (31) is er bezig met het uitrollen van nieuw doek voor een zeil. "We tekenen het zeil uit en knippen het meteen op maat." Met hun moeder Janny runnen zij Koning Molenzeilen, dat als een van de weinige bedrijven in Nederland nog op grote schaal molenzeilen maakt en repareert. Jelle: "De meeste molens hebben zeilen nodig om te kunnen draaien. De molen van Gilbert kan tot en met windkracht 5 echt niet zonder zeilen op de wieken. Pas boven windkracht 5 kan ie met blote benen malen, zoals molenaars dat noemen. Zonder zeil dus." Het ambacht van molenzeilen maken is oud, maar het bedrijf Koning Molenzeilen is dat niet. Janny: "Mijn man Sipke, hij was ook vrijwillig molenaar, is in 2007 officieel van start gegaan met het bedrijf. Zes jaar later hebben we deze werkplaats in Stiens betrokken. Voor die tijd maakten we bij ons op zolder molenzeilen, maar daar werd het gewoon te klein. Sipke heeft het vak zichzelf aangeleerd en heeft daar hulp en advies bij gehad van mevrouw Pouw. Zij was destijds bezig bij molen De Liefde in Streefkerk. Daar in de Ablasserwaard kregen we via de Stichting Instandhouding Molens Ablasserwaard en Vijfheerenlanden onze eerste klanten buiten Friesland en Groningen. Dat deed Sipke blijkaar goed, want het klantenbestand groeide daarna snel."

BOVEN Jelle (28), zijn zus Sanne (31) en moeder Janny Koning.
RECHTS Sipke Koning (overleden in 2017) legde de basis van het bedrijf.

KIKKERLUSSEN

Sanne is in de weer met de naaimachine om scheurtjes in het molenzeil van Gilberts molen dicht te stikken. "Ik ben hier maar één dag in de week, hoor. De andere dagen werk ik bij een stoffeerderij voor de scheepsbouw. Ik maak daar de gordijnen. Dus ik ben wel vertrouwd met uittekenen en het werken met de naaimachine." Jelle doet zijn naaihandschoen om. Met een priem maakt hij eerst gaatjes in het zeil om met naald en draad aan de gang te gaan. "Aan de lange zijden van het zeil en aan de bovenkant moet een touw worden ingenaaid, dat noem je de lijkentouwen. Ze zijn ter versterking van het zeil. Dat is allemaal handwerk. Steek voor steek. Langer dan vier uur achtereen doe ik het niet, anders wordt het te eentonig. Ik werkte voorheen als metaalbewerker op gasproductieplatforms in de Noordzee. Toen mijn vader ziek werd, heb ik besloten

zijn ambacht voort te zetten. Dat was een vreemde tijd. Mijn vader vond het heel belangrijk zijn kennis en alle kneepjes van het vak aan mij over te brengen. Ik wilde op dat moment het liefst zoveel mogelijk samen met hem zijn. In oktober 2017 is hij overleden, een maand na zijn overlijden heb ik samen met mijn moeder voor het eerst mijn eigen zeilen opgehangen. Een molen in het Overijsselse Geesteren. Dat was best emotioneel. Het mooie is dat er nu weer zeilen voor reparatie terugkomen in de werkplaats die mijn vader in zijn begintijd heeft gemaakt. Je ziet dat de zeilen uit zijn vroege periode nog lang niet zulk mooi handwerk vertonen als de zeilen die hij later maakte. Ook hij groeide in zijn vak. Zijn perfectie is ons uitgangspunt." Aan de touwen die het zeil omspannen worden weer allerlei lussen en touwen gevoegd om het zeil mooi strak op de wiek te krijgen. Dat is het werk van Janny (62). Met een splitsijzer opent ze het lijkentouw om hier bokkenpoten met zwichtlijnen (touwen om het zeil vast te maken aan het hekwerk van de wieken) of kikkerlussen aan te splitsen. "Die lussen worden vastgeklemd aan de haken

'Pas boven
WINDKRACHT 5
kan ie met blote benen
malen, zoals molenaars
dat noemen'

Zus Sanne
achter de
naaimachine.

MOLENAAR als klant

Molenaar Gilbert (52) is blij dat Jelle in de buurt woont. "Ook voor een kleinigheid weet ik hem te vinden. Dat is handig." De bruine zeilen van zijn poldermolen De Puollen (Fries voor 'poelen') in het dorp Dronryp worden iedere week wel een paar keer uitgerold. "Want ik draai nogal eens. Als ik in de middag thuiskom van mijn werk, gooi ik eerst de vang - de rem - los. Niets mooier dan een draaiende molen. Al meer dan dertig jaar ben ik vrijwillig molenaar, maar ik was altijd weg en onderweg. Ik werk in de reclamewereld en dat is een jachtig bestaan. Maar nu ik sinds 2018 in de molenaarswoning bij de molen woon, is de onrust uit mijn kont. En dat gun ik andere mensen ook. Bij de molen komt er een 'rustpunt'. Fietsers en wandelaars kunnen hier 'selfservice' koffie en thee krijgen, met een zelfgemaakt taartje erbij. En uitzicht over de Friese weiden. Er is over deze oude polders veel te vertellen. Zie je al die boerderijtjes op de terpen? Daar kun je toch heerlijk over mijmeren. Met dat gezoef van de wieken waan je je even helemaal terug in de tijd!"

- kikkers - die op de roede zitten. Snap je het nog? Ja, die molenaars hebben hun eigen vocabulaire. En dan verschillen die termen ook nog eens per streek, maar dat maakt het er alleen maar leuker op. Ik ga altijd samen met Jelle de molenzeilen inmeten. Dan zien we ook meteen hoeveel kikkerlussen nodig zijn en hoe dik de touwen in de onderhoek moeten worden om het zeil onder aan de wiek vast te zetten. Niet één molen is hetzelfde. En iedere molenaar heeft zijn eigen voorkeuren."

TWEE WITTE EN TWEE BRUINE

Het aantal molens in Nederland ligt rond de 1.200: 4.800 wieken dus. Al is het niet zo dat alle molens zeilen nodig hebben. Dat hangt af van het wieksysteem. Janny: "Gemiddeld gaat een molenzeil zo'n twaalf tot vijftien jaar mee. Als molenaars goed op hun zeilen passen en ze altijd

De bruine zeilen van poldermolen
De Puollen zijn klaar.

'Eén zeil weegt nog
GEEN TIEN KILO. Zou je
niet zeggen hè?'

De landkaart die achter de naaimachines aan de muur hangt, verradt dat de ambachtslieden ook weleens de grens over trekken. Janny: "We hebben ook klanten in Duitsland en België. En waar we ook komen, in binnen- of buitenland, molenaars zijn altijd rustige, vriendelijke mensen. Zij zijn blij als we langskomen, en wij komen op de mooiste plekjes. Jelle en ik maken er altijd een uitje van. Sowieso moeten we op locatie de zeilen inmeten. Maar we komen later ook weer terug om de nieuwe zeilen op te hangen. Meestal vinden de molenaars het wel zo prettig als wij dat doen. Maar het komt ook voor dat ze het zelf doen. Dan sturen we de zeilen op. Eén zeil weegt nog geen tien kilo. Zou je niet zeggen hè? Om de portokosten hoeft niemand het te laten."

Janny vertelt dat de molens in het noorden van Duitsland wel wat op de Nederlandse lijken. "Het grappige van de molenaars in België is dat zij haast altijd rode zeilen willen. In Nederland zijn ze traditiegetrouw wit of bruin. Van oorsprong waren het witte katoenen zeilen. Later werden ze ook wel getaand, net zoals visnetten werden getaand om ze langer goed te houden. Door dat tanen werden de zeilen bruin. De zeilen vandaag de dag zijn meestal voor honderd procent polyester en soms voor de helft van polyester en voor de andere helft van katoen. Je kunt ze in alle kleuren maken en krijgen. Maar traditie heerst: wit of bruin!"

droog oprollen na het draaien, kan een zeil ook wel twintig jaar meegaan." Los van de houdbaarheidsdatum van de zeilen: de maandkalender in de werkplaats staat volgepland. Voor de komende weken staan twee witte en twee bruine zeilen voor de molen van Jetten in Uden op de rol, vier keer een bruin zeil voor de Eben Haëzer in Enumatil en reparatiewerkzaamheden en twee nieuwe zeilen voor molen De Speelman in Overschie. Jelle: "Het maken van een paar zeilen is door het vele handwerk een tijdrovende klus. Het prettige aan het molenavolk is dat het nooit grote haast heeft. En met een scheur in het zeil molenaarsvolk is dat het nooit grote haast heeft. En met een scheur in het zeil komt ook weleens voor dat een zeil om de askop verstrikt raakt. Dan is een zeil haast niet meer te herstellen."